SISÄMINISTERIÖ **Lausunto** **HE 40/2017 vp**
Rajavartio-osasto
Lainsäädäntöneuvos Jaana Heikkinen 1.6.2017
Ylitarkastaja Pertti Ojutkangas
Rajaturvallisuusasiantuntija, komentajakapteeni
Mikko Simola

Eduskunnan perustuslakivaliokunnalle

HALLITUKSEN ESITYS EDUSKUNNALLE LAEIKSI RAJAVARTIOLAITOKSEN HALLINNOSTA ANNETUN LAIN JA RAJAVARTIOLAIN SEKÄ ERÄIDEN NIIHIN LIITTYVIEN LAKIEN MUUTTAMISESTA (HE 40/2017 vp)

Eroamisiät

Vuonna 2016 tehdyn eläkeuudistuksen mukaan eläkkeelle siirtymistä myöhennetään vuodesta 2018 alkaen kolmella kuukaudella vuotta kohden, kunnes vuonna 2025 on saavutettu kahden vuoden myöhennys eläkkeelle siirtymiseen. Rajavartiolaitoksen hallinnosta annetussa laissa (577/2005) säädetään Rajavartiolaitoksen sotilasvirkojen sekä niin sanottujen vanhojen siirtymäsääntöjen piiriin kuuluvien siviilivirkojen pakollisista eroamisi'istä. Pääsääntöisesti sotilasvirkojen eroamisiät ovat nykyisellään alemmat kuin mitä alin vanhuuseläkeikä tulee olemaan. Jotta vältetään tilanne, että palvelussuhde päättyy eroamisiässä, mutta oikeutta vanhuuseläkkeeseen ei vielä ole, hallituksen esityksessä ehdotetaan, että näitä eroamisikiä nostetaan eläkeuudistusta vastaavasti.

Yhdenvertaisuussyistä korotettaisiin myös Rajavartiolaitoksen ylimpien sotilasvirkojen, lentäjän koulutusta edellyttävässä tehtävässä palvelevien ja niin sanottujen vanhojen siirtymäsäännösten piiriin kuuluvien siviiliviroissa palvelevien virkamiesten eroamisikiä. Näin eläkkeelle siirtymisen myöhentäminen koskisi kaikkia Rajavartiolaitoksen henkilöstöryhmiä. Vuodesta 2025 alkaen eroamisiät vastaisivat julkisten alojen eläkelain (81/2016) 95 §:n nojalla vahvistettuja eliniän pitenemiseen sopeutettuja eläkeikiä. Eroamisiät vahvistettaisiin sisäministeriön asetuksella.

Eroamisikien korotuksen perusteena on toimeentulon turvaaminen niillä virkamiehillä, joiden nykyinen eroamisikä on alempi kuin heidän alin vanhuuseläkeikänsä. Muiden esitettyjen eroamisikien korottamisen perusteena on yhdenvertaisuus Rajavartiolaitoksen virkamiesten kesken. Jälkimmäiseen ryhmään kuuluvien henkilöiden eroamisikä nousee enimmillään kahdella vuodella. Tämä korotus koskee henkilöitä, joiden eläkeikä täyttyy vuonna 2025 tai sen jälkeen.

Lainmuutoksen täytyisi tulla voimaan niin pian kuin mahdollista, jotta Rajavartiolaitoksen virkamiehet saavat ajoissa tietää uuden eroamisikänsä ja voivat sopeutua siihen. Eduskunnan käsittelyssä on samaan aikaan hallituksen esitys puolustusvoimista annetun lain 47 §:n muuttamiseksi (HE 30/2017 vp), jossa esitetään puolustusvoimien virkojen eroamisikäsääntelyn muuttamista vastaamaan julkisten alojen eläkelaissa säädettyä eläkkeelle siirtymisen myöhentymistä.

Palvelussitoumukset

Rajavartiolaitoksen henkilöstön palvelussitoumuksista säädetään rajavartiolaitoksen hallinnosta annetun lain 27 §:ssä. Virkamiehen antama palvelussitoumus rajoittaa jossain määrin perustuslaissa turvattua oikeutta hankkia toimeentulonsa valitsemallaan työllä, ammatilla tai toimeentulolla sekä oikeutta henkilökohtaiseen vapauteen. Tämän vuoksi säännöstä on tarkoitus selkeyttää lentävän henkilöstön palvelussitoumusten osalta siten, että työnantajan oikeus harkita sitoumuksen tarpeellisuus koulutuksen ja sitouttamistarpeen mukaisesti todetaan säännöksessä nimenomaisesti.

Korvausvelvollisuutta koskevaa säännöstä ehdotetaan lisäksi täydennettäväksi niin, että korvausvelvollisuus koskisi myös tilanteita, joissa opiskelija ei ota vastaan Rajavartiolaitoksen virkaa, tai virkamiehen virkasuhde puretaan tai hän ottaa vastaan valtion muun organisaation viran, jolloin hänet katsotaan valtion virkamieslain (750/1994) nojalla eronneeksi Rajavartiolaitoksen virastaan. Nämä tilanteet rinnastuvat lain 27 §:ssä tarkoitettuun opiskelun keskeyttämiseen ja virkamiehen irtisanoutumiseen ja irtisanomiseen.

Eurooppalainen raja- ja merivartiosto

Rajavartiolakiin ja poliisilakiin ehdotetaan tehtäväksi Eurooppalaisesta raja- ja merivartiostosta annetun asetuksen (EU) 2016/1624 täytäntöönpanosta johtuvat muutokset. Asetuksen 19 artiklassa säädetään neuvoston päätöksellä tapahtuvasta Frontexin koordinoimasta, jäsenmaiden toimivaltaisten viranomaisten antamasta tuesta jäsenvaltiolle, joka ei itse ole ryhtynyt riittäviin toimenpiteisiin Schengen-alueen toiminnan turvaamiseksi. Toimenpiteisiin voi sisältyä muun muassa nopean rajaintervention järjestäminen, kaluston lähettäminen tai palautusinterventioiden järjestäminen. Operaatiota johtava isäntämaa, jonka alueella operaatio toimeenpannaan, neuvottelee aina operaatiosuunnitelman sisällöstä Frontexin kanssa. Operaatio toimeenpannaan kaikissa tilanteissa isäntämaan hyväksymän operaatiosuunnitelman mukaisesti.

Rajavartiolain 15 a §:n 2 momentin mukaan valtioneuvoston yleisistunto päättäisi niistä toimenpiteistä, joihin ryhdytään Suomen vastaanottaessa 19 artiklassa tarkoitettua tukea. Kyseessä olisi varsin teoreettinen tilanne, koska käytännössä Suomi tulisi pyytämään Frontexin kautta tukea muilta jäsenmailta heti, kun Suomen oma rajatilanne sitä vaatii.

Jos jonkin jäsenmaan ulkorajojen valvonta muuttuu siinä määrin tehottomaksi, että se uhkaa vaarantaa Schengen-alueen toiminnan ja jäsenmaa ei toteuta tarvittavia toimenpiteitä tai tee yhteistyötä, neuvosto voi komission ehdotuksen perusteella antaa viipymättä täytäntöönpanosäädöksellä päätöksen, jossa määritetään tarvittavat toimenpiteet, jotka virasto panee täytäntöön, ja jossa asianomaisen jäsenvaltion edellytetään tekevän viraston kanssa yhteistyötä. Asianomaisen jäsenvaltion on noudatettava neuvoston päätöstä. Jos asianomainen jäsenvaltio ei 30 päivän kuluessa noudata neuvoston päätöstä eikä tee viraston kanssa yhteistyötä, komissio voi käynnistää Schengenin rajasäännöstön 29 artiklassa säädetyn menettelyn soveltamisen (sisärajavalvonnan palauttaminen erikseen määriteltäville kyseisen jäsenvaltion vastaisille rajaosuuksille).

Nopean rajainterventioryhmän jäsenellä ja palautusinterventioryhmän jäsenellä olisi tilanteessa samat toimivaltuudet kuin Suomen pyynnöstä saapuneen nopean rajainterventioryhmän tai palautusintervention jäsenellä. Esitetyt muutokset eivät mahdollista itsenäisesti

käytettävien toimivaltuuksien antamista muiden EU-jäsenvaltioiden rajavartijoille ja poliiseille, vaan heidän olisi jatkossakin toimittava suomalaisten rajavartiomiesten ja poliisimiesten ohjauksessa ja ohjeiden mukaisesti. Voimakeinoja muiden EU-jäsenvaltioiden virkamiehet voisivat käyttää vain suomalaisen rajavartiomiehen ja poliisimiehen läsnä ollessa.

Lainmuutoksen täytyisi tulla voimaan niin pian kuin mahdollista, sillä Eurooppalaisesta raja- ja merivartiostosta annettu asetus tuli voimaan 6.10.2016. Rajaturvallisuuden tukemiseen kiireellisissä tilanteissa käytettävään nopean toiminnan reserviin liittyvä kirjaus on ollut voimassa 7.12.2016 alkaen ja nopeisiin palautusinterventioihin kiireellisessä tilanteessa käyttävään reserviin liittyvä kirjaus on ollut voimassa 7.1.2017 alkaen.